

ЗАВДАННЯ Й ПЕРСПЕКТИВИ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ ГЕОГРАФІВ

**Топчієв Олександр Григорович, Сич Віталій Андрійович, Яворська Вікторія
Володимирівна**

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

ПРОБЛЕМИ ВХОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ГЕОГРАФІЇ У ЄВРОПЕЙСЬКУ ТА СВІТОВУ ГЕОГРАФІЧНУ НАУКУ

В умовах становлення державності, входження України до європейського співтовариства, новітньої інформаційно-технологічної революції українська географія гостро потребує методологічного оновлення, глибокої предметної трансформації. Йдеться про подолання у географічній науці численних ідеологем радянських часів, серед яких сліпа віра в абсолютні переваги радянського ладу і жорстка протидія «згубному впливу Заходу», сповідування однолінійного, єдиного для всіх країн і народів формаційного розвитку суспільства, про безальтернативний пріоритет матеріального виробництва, про другорядну роль духовної життєдіяльності людства, про «невиробничу сферу» господарства, про обмежені можливості сфери послуг, що мала статус «надбудови» над економікою. Йдеться також про вкрай неоднозначну і важку спадщину радянської економіки, яку навіть тогочасні науковці називали «економікою абсурду», про економічні показники, серед яких горезвісні «валова продукція» та «національний доход», беззастережне ігнорування світового досвіду ринкової економіки, ідеологізована ізоляція країни від світових господарських зв'язків, нерозуміння тенденцій цивілізаційного поступу світового співтовариства.

Головні відмінності між світовою та вітчизняною географічною наукою позначені у предметній області географії та структуруванні системи географічних наук, і такі відмінності стають більш помітними і вагомими у контексті глобальних проблем людства. В обґрунтуванні більш раціональної взаємодії людства з природним середовищем географія покликана відіграти чи не головну роль, оскільки вона єдина серед наук охоплює своєю предметною областю і природу, і суспільство. У світовій географії її предметну область представляють як географічне середовище чи інвайронмент, які розуміють як системну цілісність природи – населення – господарства.

Вітчизняна географія об'єкт досліджень позначає як географічну оболонку, яка має своє генетичне визначення як суто природна система, без населення та штучного матеріального світу, створеного людиною. Чимало географів у наш час поширюють на географічну оболонку соціально-економічні складові земної болонки. Але принципова розмежованість географічної науки на дві географії – фізичну та суспільну, зберігається. В українській географії жодним

чином не позначені загальногеографічні спеціальності та дисципліни. Географічна наука зберігає свій традиційний поділ на дві гілки – фізичну та економічну (тепер суспільну) географії. Напрямок загальногеографічних досліджень не має необхідного теоретико-методологічного розроблення.

Найбільш складними та актуальними у наш час є такі методологічні питання:

- 1) перегляд радянських ідеологем на розуміння принципів взаємодії суспільства з природним середовищем; відмова від партійного гасла «людина – господар природи»;
- 2) подолання радянських ідеологем щодо об'єкту географії та методологічного розмежування фізичної та економічної (суспільної) географії;
- 3) співвідношення та розмежування галузевих та інтегрованих підходів у визначенні предметної області географічної науки;
- 4) формування у предметній області географії нового напрямку, що розглядає земну оболонку як єдину й цілісну геосферу;
- 5) сучасне визначення предметів географічної науки в цілому та її гілок – природничої і суспільної географії, що враховує новітні методологічні трансформації географічної науки.

Перше питання орієнтоване на відмову від «величких планів перетворення природи», кампаній освоєння цілинних земель та подібних перетворень природного середовища.

Друге питання позначає проблему складу земної оболонки та співвідношення понять географічна оболонка та ландшафтна оболонка.

Наступні питання (п.п. 3-5) орієнтовані на методологічну трансформацію географічної науки. Вітчизняна географія успадкувала від радянських часів глибоке розмежування на фізичну і економічну (суспільну) географію, своєрідне «співіснування двох географій». Чимало вітчизняних авторів підкреслюють необхідність комплексного врахування складових земної оболонки у визначенні предметної області соціально-економічної географії, але проблему методологічного перегляду предметної області географії та формування напрямку загальногеографічних досліджень автори, як правило, не зачіпають.

Ярьоменко Сергій Григорович

Одеський національний технологічний університет, Познанський економічний університет

ГЕОГРАФІЧНА ОСВІТА В ПОЛЬЩІ - ПЕРСПЕКТИВИ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ УКРАЇНСЬКИХ НАУКОВЦІВ

Географічна освіта в Польщі формується на основі вивчення географії в школі – основній (4-8 клас), старшій школі або технікумах (коледжах і т. д.), а також у вищій школі – в